

Walter Guinness, 1. Moyne Baronu Suikastı: Filistin Çatışmasında Dönüm Noktası

6 Kasım 1944'te Kahire sokakları, tüm Ortadoğu'yu ve ötesini yankılayan şok edici bir siyasi şiddet eyleminin sahnesi haline geldi. Walter Edward Guinness, 1. Moyne Baronu, Ortadoğu'daki İngiliz Mukim Bakanı, Yahudi yeraltı örgütü Lehi'nin (Stern Çetesi olarak da bilinir) iki üyesi tarafından suikasta uğradı. Bu cesur eylem, sadece önde gelen bir İngiliz devlet adamının hayatını almakla kalmadı, aynı zamanda bir Yahudi devletinin kurulmasına yönelik olası bir yolu engelledi ve zaten istikrarsız olan Filistin çatışmasını şiddetlendirdi. Lord Moyne suikastı, İngiliz sömürge politikası, Siyonist militanlık ve Filistin üzerindeki kontrol mücadelesinin tarihindeki belirleyici bir an olarak kalmaya devam ediyor.

Kişi: Walter Guinness, 1. Moyne Baronu

Walter Edward Guinness, 1. Moyne Baronu (1880–1944), önde gelen bir İngiliz politikacı, iş adamı, asker ve Anglo-İrlandalı Guinness bira ailesinin bir üyesiydi. 29 Mart 1880'de İrlanda'nın Dublin şehrinde doğdu, Edward Guinness, 1. Iveagh Kontu'nun üçüncü oğlu ve zengin ve etkili Guinness hanedanının varisiydi. Eton Koleji'nde eğitim gördü, burada liderlik rollerinde öne çıktı, prestijli "Pop" derneğinin başkanı ve tekne kaptanı olarak görev yaptı. 1903'te Buchan'ın 14. Kontu'nun kızı Lady Evelyn Hilda Stuart Erskine ile evlendi. Çiftin üç çocuğu oldu, bunlar arasında halefi Bryan Guinness, 2. Moyne Baronu, daha sonra şair ve romancı oldu.

Moyne'in ayrıcalıklı yetiştirilmesi, görev duygusunu köreltmedi. Çağdaşları onu zeki, titiz ve kamu yararına adanmış olarak tanımladı; hayatını askeri ve siyasi hizmete adadı. Aile serveti – yaklaşık üç milyon sterlin olarak tahmin ediliyor – ona etki ve bağımsızlık verdi, bunu tarım, konut ve sömürge politikasında reformcu çıkarları ilerletmek için kullandı.

Askeri Hizmet

Guinness'in askeri kariyeri İkinci Boer Savaşı'nda (1899–1902) başladı, Imperial Yeomanry'ye gönüllü olarak katıldı, savaşta yaralandı ve Kraliçe Güney Afrika Madalyası aldı. Birinci Dünya Savaşı'nda Mısır, Gelibolu ve Fransa'da savaştı, yarbay rütbesine yükseldi. Cesaret için iki kez Seçkin Hizmet Nişanı (DSO ile çubuk) aldı ve Ortadoğu ile ömür boyu süren bir bağ kurdu. 1987'de yayınlanan savaş günlükleri, insanlık ve tarih duygusu keskin bir düşünceli askeri ortaya koyuyor – imparatorluğu hem görev hem de yük olarak gören bir adam.

Siyasi Kariyer

Cepheden döndükten sonra Guinness, muhafazakar bir politikacı olarak kamu hayatına girdi. Londra İlçe Meclisi'nde (1907–1910) görev yaptı ve 1907'den 1931'e kadar Bury St Edmunds milletvekiliydi. Neredeyse üç on yıl süren kariyerinde birkaç etkili pozisyon tuttu: Savaş Müsteşarı (1922–1923), Hazine Mali Sekreteri (1923–1925) ve Tarım ve Balıkçılık Bakanı (1925–1929), burada şeker pancarı yetiştirmeyi ve kırsal modernizasyonu teşvik etti.

1932'de Moyne Baronu olarak lordlar kamarasına yükseltildi ve Lordlar Kamarası'nda hizmete devam etti. 1933 slum temizleme komitesi, 1934 Durham Üniversitesi Kraliyet Komisyonu ve 1938 Batı Hint Adaları Kraliyet Komisyonu gibi büyük kamu soruşturmalarına katkıda bulundu. İkinci Dünya Savaşı'nda Moyne hükümet'e geri döndü, Tarım Bakanlığı ortak parlamento sekreteri (1940–1941), Sömürgeler Devlet Sekreteri ve Lordlar Kamarası lideri (1941–1942) ve nihayet Ortadoğu Mukim Bakanı (1942–1944) olarak. Bu rolde Libya'dan İran'a kadar topraklardaki İngiliz stratejisini denetledi ve Winston Churchill'in bölgedeki en üst düzey temsilcisiydi.

İş ve Diğer İlgi Alanları

Guinness bira fabrikasının yöneticisi olarak, Moyne aile işinin küresel genişlemesinde rol oynadı. Vancouver'da British Pacific Properties'i ortak kurdu ve 1939'da açılan Lion's Gate Köprüsü'nün inşasını sipariş etti. Hayırsever olarak, Londra ve Dublin'de işçi ailelerinin koşullarını iyileştirmek için konut tröstlerini finanse etti.

Moyne'in merakı ve macera ruhu siyaset ve ticareti aştı. Tutkulu yat sahibi ve kaşif, birkaç dönüştürülmüş yatı – Arpha, Roussalka ve Rosaura – vardı ve Pasifik ve Hint Okyanusu boyunca seferler yaptı. 1935'te İngiltere'ye ilk canlı Komodo ejderhasını getirdi ve zooloji ve etnografi koleksiyonları daha sonra müzelere bağışlandı. *Walkabout: Pasifik ve Hint Okyanusları Arasında Bir Yolculuk* (1936) ve *Atlantic Circle* (1938) kitaplarını yazdı, antropoloji ve kültürlerarası anlayışa olan ilgisini ortaya koydu.

Tarihsel Bağlam: Ortadoğu ve Filistin Krizi

Walter Guinness, 1. Moyne Baronu suikastı, İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz Filistin Mandası'nda artan gerilimler arasında gerçekleşti. 1942'den beri Ortadoğu Mukim Bakanı olarak Moyne, İngiliz İmparatorluğu ve petrol tedariki için kritik bir bölgedeki savaş stratejisini denetlemekten sorumluydu. Bu, Yahudi göçünü Filistin'e ayda 1.500 ile sınırlayan 1939 Beyaz Kağıdı'nın uygulanmasını içeriyordu.

Planlama ve Suikastçılar

İngiliz Ortadoğu Mukim Bakanını suikast etme fikri, Lehi'nin kurucusu Avraham "Yair" Stern'den geldi, bunu İngiliz imparatorluk sistemine sembolik bir darbe olarak gördü. 1942'de Stern'in ölümünden sonra plan, Lehi'nin yeni liderliği altında – gelecekteki İsrail Başbakanı Yitzhak Shamir dahil – yeniden canlandı. İki genç Filistinli Yahudi, Eliyahu Hakim (19 yaşında) ve Eliyahu Bet-Zuri (22 yaşında), görevi yürütmek için seçildi. Sadece bağlılıkları için değil, aynı zamanda Filistin dışında bir saldırı ile Yahudi davasına uluslararası dikkat çekme yetenekleri için seçildiler – Lehi'nin ilk yurtdışı operasyonu. Lehi,

Moyne'ı kasıtlı olarak İrlanda kökenli üst düzey bir İngiliz aristokrat olarak hedef aldı, ölümü imparatorluk genelinde yankı uyandıracaktı. Planlamada grup, suikastın Yahudi acılarını dramatize etme, İngiliz otoritesini meydan okuma ve Siyonist mücadeleyi küresel anti-sömürge kampanyasının bir parçası olarak sunma potansiyelini vurguladı.

Suikast: Titizlikle Planlanmış Saldırı

6 Kasım 1944 öğleden sonra erken saatlerde Hakim ve Bet-Zuri, Kahire'deki Gezira Adası'ndaki Moyne'ın ikametgahı yakınında bekledi. Yaklaşık 13:10'da Moyne'ın arabası geldi, Onbaşı Arthur Fuller tarafından sürülen, sekreteri Dorothy Osmond ve yardımcısı Binbaşı Andrew Hughes-Onslow ile. Suikastçılar bisikletle yaklaştı. Bet-Zuri Fuller'ı göğsünden vurarak anında öldürdü. Hakim araba kapısını açtı ve Moyne'a üç el ateş etti: biri köprücük kemiği üstü boynuna, biri karnına – kalın bağırsağı delip omurga yakınında durdu – üçüncüsü parmaklarını ve göğsünü sıyırdı. Moyne acilen İngiliz askeri hastanesine kaldırıldı ama aynı gün 64 yaşında yaralarına yenik düştü. Suikastçılar kaçtı ama Mısır polisi tarafından takip edildi. Kısa bir çatışmadan sonra yakalandılar ve öfkeli kalabalık tarafından linç edilmek üzereyken tutuklandılar. Adli tıp analizi daha sonra silahlarını Lehi'nin önceki İngiliz yetkililere karşı operasyonlarıyla bağladı.

Ani Sonuçlar

Suikast dünya'yı şok etti ve manşetlere taşındı. İngiliz yetkililer ayaklanma korkusuyla Yahudi topluluğuna kitlesel misillemeden kaçındı ama Ortadoğu genelinde güvenliği güçlendirdi. Mısır'da Lehi propagandasına rağmen anında Lehi destek gösterileri olmadı, ancak bir yıl sonra Kasım 1945'te Kahire ve İskenderiye'de anti-Yahudi ayaklanmaları patlak verdi, birkaç ölüme ve büyük mülk hasarına yol açtı. İngiliz istihbaratı olası taklit saldırıları konusunda uyardı – Şubat 1945'te Mısır Başbakanı Ahmad Maher'in suikastı ile gerçekleşen bir korku. Etkilenenler arasında genç Mısırlı subay Cemal Abdül Nasır vardı, suikastçıların cesaretini ve anti-sömürge kararlılığını hayranlıkla izlediği bildirildi.

Yargılama ve İdam

Hakim ve Bet-Zuri Ocak 1945'te Mısır askeri mahkemesinde yargılandı. Süreci, eylemlerini ulusal kurtuluş için küresel mücadelenin bir parçası olarak savunan ateşli konuşmalar yapmak için kullandı. Mısır devrim tarihi literatürü istedi ve davalarını Hindistan ve İrlanda'daki anti-emperyal hareketlerle karşılaştırdı. Yahudi topluluklarından, uluslararası entelektüellerden ve hatta onları John Brown ve İrlandalı cumhuriyetçilere benzeten Hintli Gandhici'den geniş merhamet taleplerine rağmen suçlu bulundular ve idama mahkum edildiler. Temyizler reddedildi ve her iki adam da 22 Mart 1945'te asıldı. İngiliz yetkililer, Büyükelçi Miles Lampson dahil, daha fazla saldırı teşvik edebilecek herhangi bir yumuşaklık işaretinden korkarak hızlı idamda ısrar etti.

Winston Churchill'in Tepkisi

Walter Guinness, Winston Churchill'in en yakın kişisel arkadaşı ve siyasi müttefikiydi. İkisi birlikte "The Other Club"ı kurdu ve 1934 yat gezisi dahil tatilleri paylaştı. Churchill Moyne'ın

ölümüyle yıkıldı, bunu “nankörlüğün iğrenç eylemi” olarak adlandırdı. 17 Kasım 1944 parlamento konuşmasında “suikastçıların tabanca dumanı”nın politikayı dikte edemeyeceği konusunda uyardı. Filistin bölünmesini tartışmak için planlanmış kabine toplantısını iptal etti ve Siyonist liderlere belirgin şekilde daha soğuk davrandı, Weizmann’ın kişisel mesajlarına yanıt vermedi. Yayınlanan yazışmalar, suikastçılara merhamet edilmemesi konusundaki Churchill’in ısrarını gösteriyor – hem yas hem de siyasi hesaplama yansıtan bir duruş. Churchill daha geniş Siyonizm sempatisini terk etmese de suikast görüşünü kalıcı olarak değiştirdi. Kişisel dostluğu siyasi kopuşa dönüştürdü ve Ortadoğu’daki İngiliz pozisyonunun ahlaki ve stratejik maliyetlerini vurguladı.

Uzun Vadeli Etkiler ve Daha Geniş Çıkarımlar

Lord Moyne suikastı, anlık anının çok ötesinde sonuçlar doğurdu. İngiltere ile Siyonist hareket arasındaki güvensizliği derinleştirdi, kısa vadeli bölüm önerisini engelledi ve İngiltere’nin mandadan vazgeçme nihai kararına katkıda bulundu. Sonraki şiddet tırmanışı 1947 BM bölüm oylaması ve 1948 İsrail’in kuruluşuyla sonuçlandı. İsrail’de dünya çapında terörist olarak kınanan suikastçılar ulusal kurtuluş şehitleri olarak yeniden yorumlandı. 1975’te kalıntıları Mısır’dan mahkum takasında geri getirildi ve Kudüs’teki Herzl Dağı’nda tam askeri onurla yeniden gömüldü.

Kalıcı Gölge: İngiliz-İsrail İlişkileri ve Kraliyet Bağlantısı

Lord Moyne suikastının mirası 1940’ların çok ötesine uzandı, İngiliz-İsrail ilişkilerine ince ama kalıcı bir gölge düşürdü. En kalıcı sembollerinden biri, Kraliçe II. Elizabeth’in yetmiş yıllık saltanatı boyunca İsrail’e yokluğuydu. 120’den fazla ülkeye ziyaret ve İsrailli liderlerden birden fazla davet olmasına rağmen resmi devlet ziyareti yapmadı.

İngiliz hükümeti Arap müttefikleri kızdırmamak ve bölgedeki ticaret ilişkilerini riske atmamak için İsrail’e kraliyet ziyaretlerini caydıran gayri resmi bir politika sürdürürken, kişisel ve tarihsel faktörler de rol oynadı. Mandat döneminde Siyonist militanların İngiliz personele saldırıları anısı – özellikle 1944’te Lord Moyne suikastı, Winston Churchill’in yakın arkadaşı – monarşi ve İngiliz kuruluşu üzerinde kalıcı bir iz bıraktı. Moyne suikastı, 1946 King David Oteli bombalaması dahil (91 kişi öldü, İngiliz yetkililer ve siviller dahil) daha geniş şiddet kampanyasının bir parçası olarak, birçok İngiliz iktidar çevresinde ihanet ve kayıp dönemini simgeliyordu.

Bazı raporlar bu anıların Kraliçe’nin özel algılarını şekillendirdiğini öne sürüyor. Bir hesap, onun “her İsraillinin ya terörist ya da teröristin oğlu” olduğuna inandığını iddia ediyor – Filistin’de imparatorluğun şiddetli sonunu gören İngiliz elit neslinin bu olayları ne kadar içselleştirdiğini yansıtan. Sonuç olarak İsrailli yetkililer Buckingham Sarayı’nda nadiren özel kabul gördü, temaslar genellikle çok taraflı veya törensel etkinliklerle sınırlı kaldı. Lord Moyne suikastının gölgesi böylece modern diplomatik protokollere uzandı, imparatorluk travmalarının on yıllar boyunca ince ama güçlü bir şekilde nasıl devam edebileceğini gösterdi.

Sonuç

Walter Guinness, 1. Moyne Baronu suikastı, bir İngiliz yetkilisinin öldürülmesinden daha fazlaydı – Filistin çatışmasının yörüngesini yeniden şekillendiren ve İngiliz Ortadoğu imparatorluğunun çöküşünü hızlandıran sismik bir olaydı. Moyne, asker, devlet adamı ve reformcu, rekabet eden milliyetçilikler arasında denge arayan yok olmakta olan imparatorluk pragmatistleri türünü temsil ediyordu. Ölümü potansiyel bir arabulucuyu susturdu ve tüm tarafların tutumlarını sertleştirdi.

Günümüz uluslararası normları merceğinden bakıldığında, yabancı üst düzey bir diplomatın yabancı topraklarda öldürülmesi şüphesiz terör eylemi olarak sınıflandırılırdı. Modern tanımlar – BM ve çoğu ulusal hükümet tarafından kullanılanlar gibi – politika etkilemek için savaşçı olmayan yetkililere yönelik kasıtlı siyasi şiddeti terör olarak tanımlar, motif veya dava ne olursa olsun. Lehi eylemlerini anti-sömürge direnişi olarak çerçevelese de, yurtdışında sivil siyasi liderin hedefli öldürülmesi günümüz terör kavramına tam olarak düşer ve devrimci şiddet ile ahlaki meşruiyet arasındaki kalıcı gerilimi vurgular.

Kaynaklar

- Barnett, Correlli. *The Collapse of British Power*. London: Methuen, 1972.
- Ben-Yehuda, Nachman. *Political Assassinations by Jews: A Rhetorical Device for Justice*. Albany: State University of New York Press, 1993.
- Churchill, Winston S. *The Second World War: Volume VI – Triumph and Tragedy*. London: Cassell, 1954.
- Cohen, Michael J. *Churchill and the Jews*. London: Frank Cass, 1985.
- Gilbert, Martin. *Winston S. Churchill: The Prophet of Truth (1922–1939)*. Boston: Houghton Mifflin, 1977.
- Hoffman, Bruce. *Anonymous Soldiers: The Struggle for Israel, 1917–1947*. New York: Knopf, 2015.
- Louis, Wm. Roger. *The British Empire in the Middle East, 1945–1951*. Oxford: Clarendon Press, 1984.
- Porath, Yehuda. *The Emergence of the Palestinian-Arab National Movement, 1918–1929*. London: Frank Cass, 1974.
- Shindler, Colin. *A History of Modern Israel*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Wasserstein, Bernard. *The British in Palestine: The Mandatory Government and the Arab-Jewish Conflict, 1917–1929*. Oxford: Basil Blackwell, 1978.
- Wasserstein, Bernard. *Herbert Samuel: A Political Life*. Oxford: Clarendon Press, 1992.
- Weizmann, Chaim. *Trial and Error: The Autobiography of Chaim Weizmann*. New York: Harper & Brothers, 1949.
- Wistrich, Robert S. *Zionism and Its Discontents: Essays on the Jewish Struggle for Statehood*. New York: Oxford University Press, 2017.
- *The Times* (London). "The Murder of Lord Moyne." Editorial, November 8, 1944.
- *Ha'aretz*. "The Death of Lord Moyne: Consequences for Zionism." November 1944.
- *Hansard Parliamentary Debates*. House of Commons, 17 November 1944, vol. 404.
- *Royal Archives*. Correspondence Relating to Middle East Policy and the Assassination of Lord Moyne, 1944–1945. Windsor Castle: Royal Archives Collection.

- Segev, Tom. *One Palestine, Complete: Jews and Arabs under the British Mandate*. New York: Metropolitan Books, 2000.
- Smith, Charles D. *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 9th ed. Boston: Bedford/St. Martin's, 2021.